

NIEUWSBRIEF

Nr 86 - Juni 2023

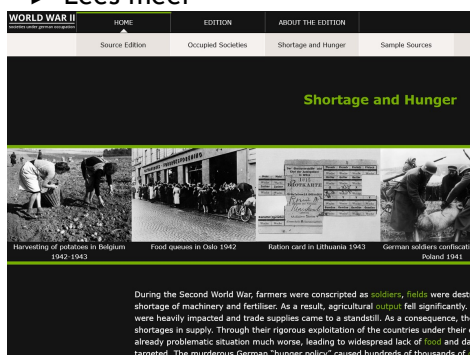

NIEUWS

'EN QUÊTE DU PASSÉ'

Wat deden mijn grootouders tijdens de Tweede Wereldoorlog? Werden er mensen gearresteerd in mijn dorp? Gedeporteerd? Waren er ondergedoken kinderen? Van 1 juli tot 3 september 2023 biedt een tentoonstelling, op initiatief van *Territoires de la Mémoire*, hulpmiddelen van verschillende wetenschappelijke instellingen om deze vragen te beantwoorden.

► Lees meer

'SOCIETIES UNDER GERMAN OCCUPATION. A SOURCE EDITION'

Ontdek een nieuw bronnenportaal over de Tweede Wereldoorlog. Dankzij een internationaal samenwerkingsverband wordt een uniek inzicht geboden in het dagelijks leven van miljoenen mensen in het door de nazi's bezette Europa, waaronder dus ook België.

► Lees meer

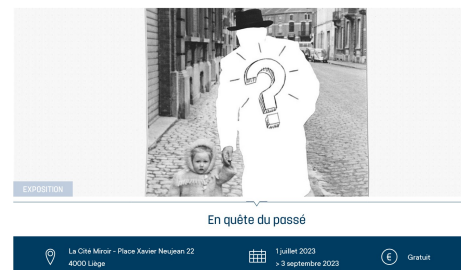
EHRI

Het door Horizon 2020 gefinancierde project *EHRI-PP* loopt ten einde: terugblik en vooruitblik.

► Lees meer

À vous d'écrire l'histoire !

PUBLICATIES

'PROVINCIEBESTUUR LIMBURG TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG'

Het boek, het resultaat van onderzoek uitgevoerd door CegeSoma in opdracht van het Limburgse Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed, biedt zowel een politiek als institutioneel kader en focust op de bevoorrading en de bescherming tegen bombardementen, allebei taken van het provinciaal bestuur tijdens de Tweede Wereldoorlog.

► [Lees meer](#)

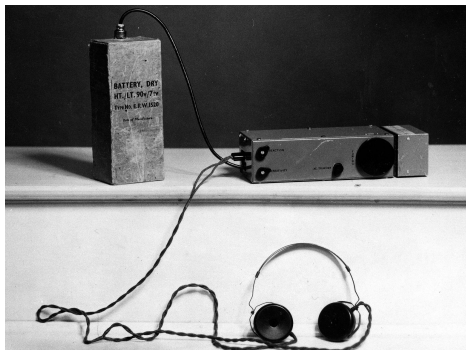
LIBER AMICORUM

Ter gelegenheid van het emeritaat van Bruno De Wever aan de Universiteit Gent publiceert Uitgeverij Lannoo de essaybundel 'De publieke historicus. Bruno De Wever en zijn vak'. Het boek is vanaf nu te bestellen.

► [Lees meer](#)

FOCUS OP DE COLLECTIES

SPIONNEN EN SPIONNAGE IN DE CEGESOMA BIBLIOTHEEK

Ontdek samen met onze bibliothecaris, in het eerste deel (1914-1945) van een tweeluik, onze rijke collectie over dit onderwerp.

► [Lees meer & bekijk de video](#)

Luchtvaartsquare 29 / B-1070 Brussel / België
Copyright © CegeSoma / Rijksarchief, *alle rechten voorbehouden*

[Home](#) » [Event](#) » 'En quête du passé' (Op zoek naar het verleden)

'En quête du passé' (Op zoek naar het verleden)

Tijdelijke tentoonstelling georganiseerd door 'Territoires de la Mémoire'.

Wereldoorlog II [Tentoonstelling](#)

À vous d'écrire l'histoire !

En quête du passé

La Cité Miroir - Place Xavier Neujean 22
4000 Liège

1 juillet 2023
> 3 septembre 2023

Gratuit

Wat deed mijn grootmoeder tijdens de Tweede Wereldoorlog? Wat is er in mijn dorp gebeurd? Zijn er mensen gedeporteerd? Werden er kinderen verborgen gehouden? Zijn er aanhoudingen verricht? Dat zijn enkele van de vragen waar historici en instellingen die de Tweede Wereldoorlog bestuderen dikwijls mee te maken krijgen. Om daarop een antwoord te bieden bestaan er bepaalde instrumenten, websites, plaatsen of publicaties. Maar jammer genoeg blijven veel van die tools nog onbekend voor het grote publiek en voor mensen op zoek naar hun verleden. Al te vaak botsen opsporingen nog tegen een muur van stilte aan die moet worden afgebroken. Een hele uitdaging voor al wie met publieksgeschiedenis begaan is !

De 'Territoires de la Mémoire' gaan die uitdaging aan met het project "*En quête du passé*".

Waar gaat het over ?

Het initiatief betreft een atypische tentoonstelling die op 1 juli eerstkomend in Luik geopend wordt. Atypisch in de zin dat het publiek geen collecties te zien krijgt, maar wel informatie over alle mogelijke documentaire bronnen en biografische trajecten. Die levenslopen worden gepresenteerd samen met een reeks bestaande tools, essentiële schakels om de loop der geschiedenis en / of de herinnering te achterhalen.

Aan de basis van dit initiatief ligt het werk van Rebecca Bingen, een studente bibliothecaris-documentalist, begeleid door de ploeg van 'Territoires de la Mémoire'. Naast de tools die ter plaatse beschikbaar zijn, gaat er veel aandacht naar andere wetenschappelijke instellingen die uitgenodigd werden om hun initiatieven over dit thema voor te stellen. Bij voorbeeld de *Arolsen Archives*, het *War Heritage Institute*, de *Kazerne Dossin*, het *IHOES* en vele andere ! Het CegeSoma/Rijksarchief kon natuurlijk niet ontbreken. Dit is een gelegenheid om een meerdere van onze initiatieven in de kijker te zetten, zoals het werk onder leiding van Fabrice Maerten '[Was opa een held? Speuren naar mannen en vrouwen in het verzet tijdens WOII](#)', maar ook de website www.belgiumwwii.be en het project [Wikibase Verzet](#).

Kortom, een uitstekende gelegenheid om deze zomer de 'Vurige Stede', meer bepaald de 'Cité Miroir', te bezoeken. De tentoonstelling loopt van 1 juli tot 3 september 2023. Laten we hopen dat ze heel wat onderzoekers in spe en andere geïnteresseerden kan helpen ...

[Hier vindt u alle praktische informatie](#)

01/07/2023 - 10:00 – 03/09/2023 - 18:00

Het portaal is bedoeld voor onderzoekers en studenten. Het ontsluit meer dan zeshonderd bronnen uit alle door het Duitse leger bezette landen tussen 1939 en 1945. Van elke

bron wordt een scan van het origineel getoond, een transcriptie in de originele taal en een vertaling naar het Engels met annotaties.

Een rijk bronnenpallet

Het portaal biedt diverse bronnen aan. Ze maken de effecten van de bezetting op het dagelijks leven, zoals de materiële tekorten, tastbaar en tonen hoe de verschillende bevolkingsgroepen met deze nieuwe realiteit omgingen. Het portaal kiest dus het perspectief van de sociale geschiedenis. Naast bronnen die klassiek voor dit type onderzoek gebruikt worden zoals egodocumenten, toont het portaal nog vele andere bronnen. Zo is er een officiële prijsindex, die aangeeft hoe razendsnel de prijzen van essentiële voedingswaren stegen, zijn er artikelen uit de clandestiene pers waarin tegen de situatie geprotesteerd werd of processen-verbaal van ondervragingen van personen die de steeds uitdijende reglementering overtraden.

De bronnen worden gepresenteerd in de originele taal en in Engelse vertaling. Dat maakt ze niet alleen bruikbaar voor een internationaal publiek, maar maakt tevens vergelijking tussen verschillende bezette gebieden mogelijk. Het portaal is zo opgebouwd dat de verbanden in tijd en ruimte onmiddellijk duidelijk worden. Naast een module waarmee bronnen kunnen worden opgezocht is er ook een module 'tijd en ruimte' die toelaat onmiddellijk zicht te krijgen op de bronnen uit een bepaalde periode uit verschillende geografische ruimtes.

Internationale wetenschappelijke samenwerking

Het portaal is mede het resultaat van een langer lopend project gecoördineerd door prof. T. Tönsmeier (Universiteit Wuppertal) en prof. P. Haslinger (Herder Institut Marburg). Eerder al, om precies te zijn in 2021, verscheen een bronnenuitgave in boekvorm: Tatjana Tönsmeier, Peter Haslinger (eds.), *Fighting Hunger, Dealing with Shortage. Everyday Life under Occupation in World War II Europe: A Source Edition, (History of Warfare vol 133)*, Boston, Brill, 2021, 2 vols. Deze publicatie viel overigens in de prijzen voor 'The Best Historical Materials published in 2021 and 2022' van de *American Library Association / Best Historical Materials Committee*.

Het portaal is tot stand gekomen op basis van intensieve internationale wetenschappelijke samenwerking. De bronnen werden verzameld en geannoteerd door onderzoekers uit de verschillende landen die in het portaal aan bod komen. Voor België was het CegeSoma de projectpartner. Dirk Luyten trad op als coördinator en werd een tijdlang bijgestaan door Laurence Petrone. Zoals voor de andere landen moesten ook in België archieffondsen uit verschillende instellingen gecombineerd worden om een goed zicht te krijgen op het dagelijks leven van verschillende bevolkingsgroepen in bezettingstijd. De nieuwe administraties en controlediensten die kenmerkend waren voor de bezetting en voor het nazisme leverden uiteraard tal van bronnen op, maar daarnaast bleken bijvoorbeeld bedrijfsarchieven eveneens bijzonder nuttig of nog, voor België, de eindverhandelingen van sociaal assistenten die hun studies deden tijdens de bezetting, waarvan een collectie bewaard wordt in het Algemeen Rijksarchief.

U kan [hier](#) de bronnen in het portaal zelf ontdekken en zien welke mogelijkheden en functionaliteiten het portaal precies biedt.

Liber Amicorum voor Bruno De Wever: ondervoorzitter van ons wetenschappelijk comité

Het einde van het door Horizon 2020 gefinancierde project EHRI PP

Nieuwe publicatie 'Provinciebestuur Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog'

Belgium WWII – Quid novi ?

Kunst voor das Reich.

DRIE VRAGEN AAN ... Florence Matteazzi,

Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...

Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.

'Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG

Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'

Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers

Lancing Calls 2023 van de EHRI-Conny Kristel fellowships

1

2

Het einde van het door Horizon 2020 gefinancierde project EHRI PP

In mei 2023 kwam er officieel een einde aan het *European Holocaust Research Infrastructure Preparatory Phase Project (EHRI PP)* waarin het Belgisch Rijksarchief/CegeSoma deel uitmaakte van het consortium sinds de start van het project in december 2019. Het *EHRI PP*-project werd op 23 mei afgesloten met een slotevenement in het Trippenhuis

van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Het doel van het *EHRI PP*-project bestond erin de lange-termijntoekomst van het transnationale Holocaustonderzoek te verzekeren. De belangrijkste doelstellingen waren om al het nodige te doen op juridisch, financieel en strategisch vlak om *EHRI* van start te doen gaan als een permanent, geografisch gespreid *European Research Infrastructure Consortium (ERIC)*, dat tegen 2025 kan instaan voor de stabiele, lange-termijndienstverlening voor de Holocaust-onderzoeksgemeenschap.

Op juridisch vlak

Binnen het *EHRI PP*-project was het CegeSoma er meer in het bijzonder verantwoordelijk voor om het toekomstige *EHRI ERIC* uit te rusten met alle nodige juridische en beheersinstrumenten. Dat hield onder meer in: het uitkiezen van de meest aangewezen rechtsvorm voor de toekomstige *EHRI* onderzoeksinfrastructuur, het ontwikkelen van een effectief en duurzaam beheersmodel en het opstellen van de ontwerpen van de belangrijkste juridische teksten. Het belangrijkste document dat onder de coördinatie van CegeSoma tot stand kwam, is de Statuten, een integraal onderdeel van de aanvraag voor het toekomstige *EHRI ERIC* die deze zomer bij de Europese Commissie zal worden ingediend. Daarnaast en even belangrijk is dat België deel uitmaakt van de eerste groep landen die deze aanvraag steunen door het ondertekenen van het Memorandum of Understanding over de implementatie en de oprichting van een *EHRI ERIC*. Een ander belangrijk doel van het *EHRI PP*-project voor het CegeSoma bestond erin de basis te leggen van het Belgische *EHRI ERIC National Node*, dit samen met de Kazerne Dossin, de tweede Belgische partner in het *EHRI PP-consortium*. Dat gebeurde via verschillende workshops voor instellingen in heel België die zich bezighouden met Holocaust-onderzoek, educatie en herinnering.

Tot slot was het Belgisch Rijksarchief/CegeSoma ook betrokken bij de voorbereiding van de aanvraag voor het *EHRI Implementation Phase*-project dat in maart van dit jaar bij de Europese Commissie werd ingediend. Als die wordt goedgekeurd, kan het *EHRI IP*-project eind 2023 van start gaan. Als alles naar plan verloopt, zou *EHRI ERIC* in januari 2025 operationeel moeten zijn, op de 80ste verjaardag van de bevrijding van Auschwitz.

Ander nieuws

[Liber Amicorum voor Bruno De Wever: ondervoorzitter van ons wetenschappelijk comité](#)

[Bezetting en dagelijks leven: een nieuw bronnenportaal over de Tweede Wereldoorlog](#)

[Nieuwe publicatie 'Provinciebestuur Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog'](#)

[Belgium WWII – Quid novi ?](#)

[Kunst voor das Reich.](#)

[DRIE VRAGEN AAN ... Florence Matteazzi,](#)

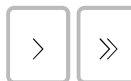
[Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...](#)

[Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.](#)

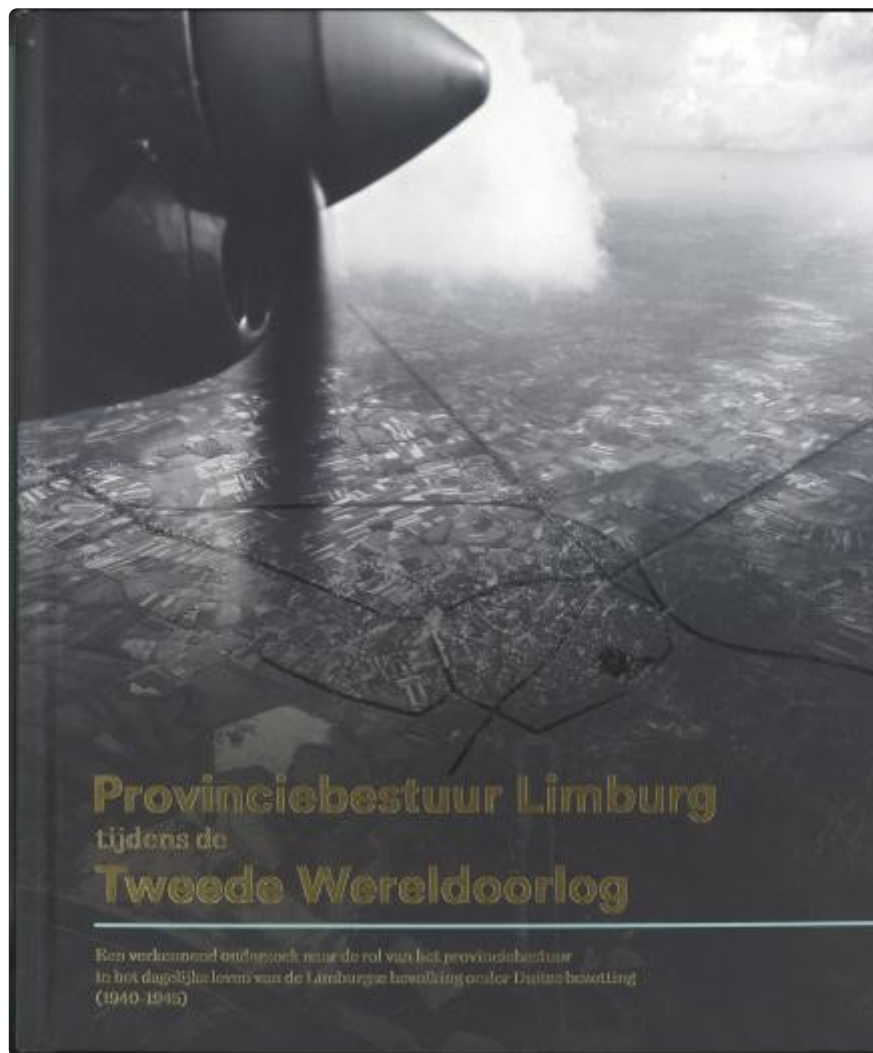
['Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG](#)

[Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'](#)

[Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers](#)

Nieuwe publicatie 'Provinciebestuur Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog'

Op maandag 26 juni werd in de voormalige provincieraadszaal in Hasselt het boek 'Provinciebestuur Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog' voorgesteld. Het is het resultaat van een onderzoek dat het CegeSoma in opdracht van het Limburgse Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed heeft uitgevoerd.

Dit project, dat startte in de zomer van 2020, is het werk van historica Aline Thomas, ondersteund door Dirk Luyten en Nico Wouters. Eerst kreeg een oudere inventaris van het provinciaal archief Limburg uit de Tweede Wereldoorlog een update. Daarna werd nieuw bronnenonderzoek verricht over de geschiedenis van het provinciebestuur tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het boek schetst niet alleen het politiek-institutionele kader maar focust vooral op de vele nieuwe activiteiten waarmee het provinciebestuur tijdens de Tweede Wereldoorlog belast werd die een directe weerslag hadden op het dagelijks leven van de bevolking: de ravitaillering en de bescherming tegen bombardementen.

Ravitaillering

Vooraf de ravitaillering was een belangrijke nieuwe taak voor het provinciebestuur, dat optrad als het uitvoeringsorgaan van de nieuwe centrale instellingen in Brussel, zoals de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie. Het provinciebestuur en vooral de vierde directie die sterk groeide tijdens de bezetting, moest de permanente tekorten mee beheren. Ze speelde een sleutelrol in het in kaart brengen en opvolgen van de veestapel en de teelten en probeerde ook de vele regels te handhaven. De provincie trachtte de lokale ravitailleringdiensten te rationaliseren door gemeenten te doen samenwerken, wat niet altijd in dank werd afgenomen. De ravitaillering van de mijnwerkers bleek een bijzonder aandachtspunt te zijn.

Het hardnekkige probleem van de voedselschaarste en de verarming van de bevolking lieten meer ruimte voor liefdadigheid. In het semiofficiële Winterhulp speelde de provincie eveneens een actieve rol. Maar ook de Nieuwe Orde zag hier een kans om haar impact op de bevolking te vergroten.

Een apart hoofdstuk is gewijd aan het arbeidskamp voor Joden in Overpelt en de rol van het provinciebestuur in deze onderneming.

Hoewel dit boek een verkennende studie is, is het een van de weinige onderzoeken die aan het provinciale bestuursniveau tijdens de bezetting gewijd is. Het boek levert niet alleen aanknopingspunten voor verder onderzoek op lokaal niveau, maar is hopelijk ook een aanzet voor andere provincies om gelijkaardige vragen te stellen.

Het boek is geschreven voor een breed publiek en rijk geïllustreerd, vooral met foto's uit het provinciaal archief. Het boek kost 25 euro en kan besteld worden bij het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed (pcce@limburg.be), bij het *Museum Liberation Garden* in Leopoldsburg (contact@liberationgarden.be) of in de boekhandel.

Aline Thomas, Dirk Luyten & Nico Wouters, *Provinciebestuur Limburg tijdens WO II. Een verkennend onderzoek naar de rol van het provinciebestuur in het dagelijks leven van de Limburgse bevolking onder Duitse bezetting (1940-1944)*, Hasselt, 2023, 206 p.

Ander nieuws

[Liber Amicorum voor Bruno De Weaver: ondervoorzitter van ons wetenschappelijk comité](#)

[Het einde van het door Horizon 2020 gefinancierde project EHRI PP](#)

[Bezetting en dagelijks leven: een nieuw bronnenportaal over de Tweede Wereldoorlog](#)

[Belgium WWII – Quid novi ?](#)

Kunst voor das Reich.

DRIE VRAGEN AAN ... Florence Matteazzi,

Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...

Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.

'Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG

Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'

Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers

Lancering Calls 2023 van de EHRI-Conny Kristel fellowships

1

2

Liber Amicorum voor Bruno De Wever: ondervoorzitter van ons wetenschappelijk comité

Ter gelegenheid van Bruno De Wevers emeritaat aan de Universiteit van Gent verschijnt eind september het boek [*De publieke historicus. Bruno De Wever en zijn vak*](#) (Lannoo). In deze essaybundel buigen verschillende collega's zich over de professionele dada's van De Wever, met als rode draad de publieksgeschiedenis.

Bruno De Wever was en is een belangrijk man voor het CegeSoma. Sinds vele jaren was hij lid van ons wetenschappelijk comité en sinds 2016 is hij ondervoorzitter van wat vandaag het Gespecialiseerd Wetenschappelijk Comité van het CegeSoma heet. Gelukkig komt er voorlopig nog helemaal geen afscheid van het CegeSoma: ondanks zijn vertrek aan de UGent blijft Bruno De Wever de komende jaren nog even actief binnen het comité van het CegeSoma.

Het boek zal op 29 september bij de presentatie in Gent ter plaatse te koop zijn. Wie die dag niet aanwezig kan zijn, kan echter nu al het boek bestellen : www.lannoo.be/nl/de-publieke-historicus

Ander nieuws

Het einde van het door Horizon 2020 gefinancierde project EHRI PP

Bezetting en dagelijks leven: een nieuw bronnenportaal over de Tweede Wereldoorlog

Nieuwe publicatie 'Provinciebestuur Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog'

Belgium WWII – Quid novi ?

Kunst voor das Reich.

DRIE VRAGEN AAN ... Florence Matteazzi,

Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...

Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.

'Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG

Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'

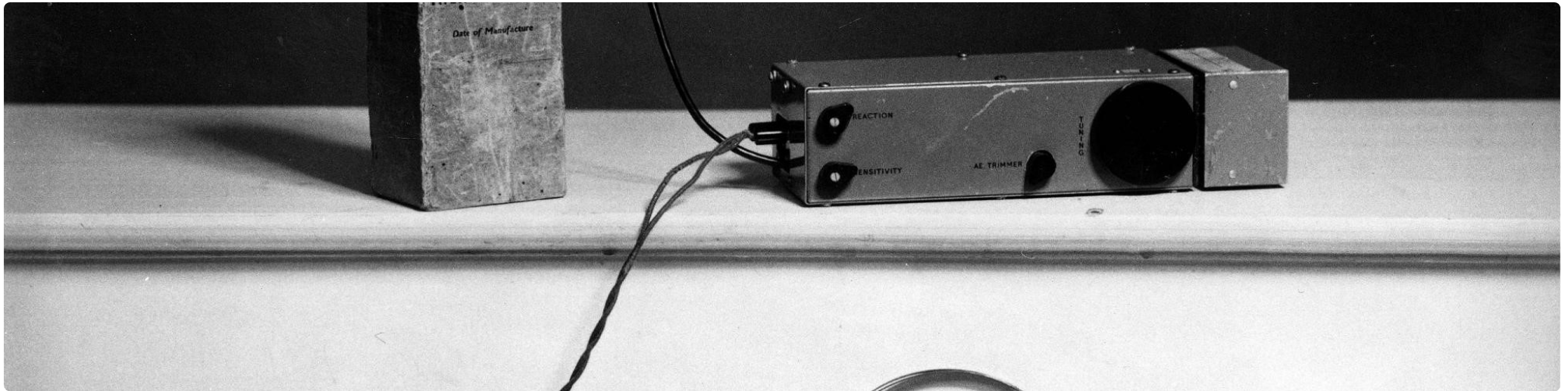
Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers

Lancering Calls 2023 van de EHRI-Conny Kristel fellowships

1

2

Spionnen en spionage in de bibliotheek van het CegeSoma (1) : van de Eerste tot de Tweede Wereldoorlog.

"Spionnen en spionage in de bibliotheek van het CegeSoma (1) : van de Eerste tot de Tweede Wereldoorlog". Onder deze vlag nodigen wij u uit om kennis te maken met het vijftiende onderwerp van onze reeks 'afspraak met de bibliothecaris'. Bij elk onderwerp nemen we u mee in onze collecties. Aan elk onderwerp wordt ook een video gewijd en een tekst die de informatie uit de video vervolledigt.

Bekijk de vijftiende video 'Afspraak met de bibliothecaris: 15. Spionnen en spionage in de bibliotheek van het CegeSoma (1) : 1914-1945.'

Espions et espionnage (1ère partie : 1914 -1945) - Spionne...

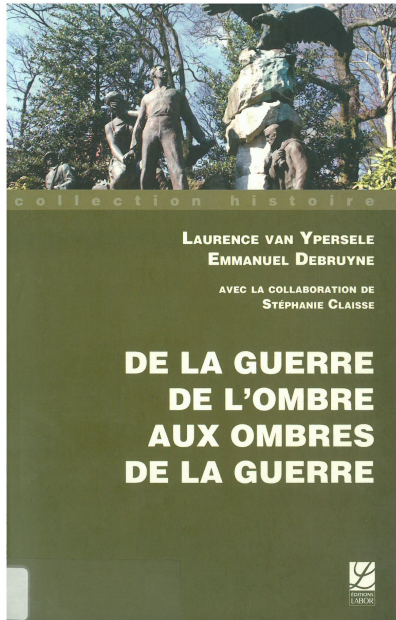

Spionage bestaat ongetwijfeld al sinds de nacht der tijden. Of veeleer sinds de mensengemeenschappen zich min of meer gingen organiseren (van stammen tot keizerrijken via de stadstaten) en zich bewust werden van hun onderlinge verdeeldheid en de antagonistische krachten die hen bedreigden. Ze gingen de noodzaak voelen zich te wapenen tegen de gevaren voor hun voortbestaan, door discreet informatie te vergaren bij de Andere, de potentiële of reële vijand. Per slot van rekening komt spionage voort uit de wens zich te informeren, inlichtingen te verkrijgen (spreken we vandaag niet eerder schroomvallig over inlichtingsdiensten in plaats van over spionagediensten?). De acties die uit dit verlangen voortspruiten, vinden we in het Westen net zo goed terug in het Oude Testament als in de *Ilias* van Homeros. Het Verre Oosten moet hier niet voor onderdoen: verscheidene passages in het Chinese werk *De kunst van het oorlog voeren* bespreken dit onderwerp zonder complexen. Tijdens de christelijke middeleeuwen verandert dat – althans in theorie. Op haar hoogtepunt is de feodale samenleving doordrongen van verheven ridderidealen. In die optiek wordt het beroep van spion veracht; het wordt gelijk gesteld met een vorm van deloyale strijd of zelfs met verraad. Je kunt wel raden dat dit niet belet dat men er zo nodig gretig zijn toevlucht toe neemt, maar niemand gaat er prat op. Dat duurt zo ongeveer tot de secularisering van de staten, van de XVIIde tot de XIXde eeuw. Deze eerder negatieve houding tegenover het eerbare gezelschap van spionnen en andere inlichtingsagenten begint pas in de XIXde eeuw te veranderen met conflicten waarbij de burgerbevolking massaal betrokken wordt (de Franse revolutie, de Amerikaanse secessieoorlog, de Frans-Pruisische oorlog van 1870-1871). De spion verandert zeker niet van de ene dag op de andere in een held, maar de meningen gaan aan het schuiven en spionage wordt nu gezien als een onmisbaar instrument, zoals andere, tot bescherming van de natie. Een beschermmiddel in essentie voorbestemd tot discretie en anonimiteit en dat daarenboven een 'aura' van avontuur verwerft, dat erg aantrekkelijk is in de steeds meer genormeerde samenleving.

Het koloniale avontuur versterkt de rol van spionage nog op wereldvlak (maar in 'gestippelde' vorm): elke grote natie zet in alle hoeken van de wereld militaire attachés in, maar ook etnografen, missionarissen, aardrijkskundigen, die de rol van al of niet discrete waarnemer kunnen spelen, in het kader van een allesomvattende rivaliteit tussen concurrerende

imperialistische regimes.

Dan breekt de Eerste Wereldoorlog uit, een nieuw massaal conflict dat nu gepaard gaat met een industriële oorlog waarbij alle energie van de betrokken naties gemobiliseerd wordt. En ook alle spionagemiddelen, wat tot een definitieve herwaardering van de spionage leidt, ... en tot het ontstaan van heel wat fantasmes over de praktijk van het beroep van spion. Terwijl de agenten van de *Intelligence Service* of van het *Deuxième Bureau* soms erg bescheiden opdrachten uitvoeren (de Duitse militaire konvooien richting front vanuit een bepaald spoorwegstation tellen ...), treden er enkele tot held gebombardeerde figuren op de voorgrond, soms postuum, waarvan de vermeende daden soms erg ver van de realiteit staan. Voor één *Lawrence of Arabia* vind je heel wat Margaretha Geertruida Zelles! En die slaagt er pas in voor het nageslacht de spionne Mata Hari te worden ... na haar executie en dank zij een goed georkestreerde mediacampagne. Niet al haar collega's hadden dat 'geluk'. Niettemin worden verschillende onder hen op een voetstuk geheven, wat een generatie voordien nog ondenkbaar zou zijn geweest. En al zijn hun activiteiten niet altijd vermaard, hebben ze toch hun op het randje oneerbare karakter verloren. Het verzet heeft spioneren in zekere zin gerehabiliteerd ... als het maar gebeurde door eigen landgenoten (zo mogelijk) gedreven door de nobelste gevoelens van burgerschap.

Laurence van Ypersele en Emmanuel Debruyne hebben dit proces grondig onderzocht in hun studie *De la guerre de l'ombre aux ombres de la guerre* (2005). Maar ondanks dat alles bleef er rond spionage nog altijd een zweem van ambiguïteit hangen, een vreemd, wat verontrustend aura.

De Tweede Wereldoorlog sluit inzake spionage heel natuurlijk aan bij de geheime Grote Oorlog, nu met een ideologische insteek. De Britse *Military Intelligence* kreeg de kans om op alle vlakken uit te blinken in zijn strijd tegen de Duitse diensten, met de hulp - soms van ver - van zijn Amerikaanse en Sovjet tegenhangers. Vele oudgedienden (zoals Walthère Dewé) aarzelden niet om de draad twintig jaar later weer op te nemen tegen het nazistische *Reich*. Ze hielpen ditmaal bij de uitbouw van een hele reeks pro-geallieerde inlichtings- en actienetwerken en gingen de strijd aan met de Duitse ... of Belgische spionnen.

De beruchte Prosper De Zitter is van die laatsten met zijn gevreesde efficiëntie een vrij goed voorbeeld.

Na het einde van de oorlog kon de doorsnee Westerse spion zich tevreden voelen, voor zover hij natuurlijk niet voor de Asmogendheden gewerkt had. Zijn moreel aanzien was nu voor lange tijd geconsolideerd; hij werd beschouwd als een onverschrokken held en dat imago bracht een stroom

boeken op gang. Bovendien brak de Koude Oorlog aan: de hoogste instanties zouden zijn diensten nog nodig hebben!

In die omstandigheden hoeft het niet te verbazen dat de spionage een meer dan behoorlijke plaats inneemt in de bibliotheek van het CegeSoma: enkele honderden titels in onze collecties zijn voor de beide wereldoorlogen aan dit thema gewijd. We sommen hier een aantal essentiële werken op voor wat België betreft: het altijd nuttige *Geheime oorlog 40/45. De Inlichtings-en Actiediensten in België* (1992) van Fernand Strubbe (in 2000 vertaald met als titel *Services secrets belges 1940-1945*) en het onmisbare *Gedenkboek Inlichtings-en Actie Agenten* dat in 2015 verscheen onder auspiciën van Roger Coeckelbergs uit 'ons

het altijd nuttige

huis'. We vernoemen nog de uitstekende bijdrage van Emmanuel Debruyne: *'La guerre secrète des espions belges, 1940-1944'*, het resultaat van zijn doctoraat (2008).

En dan moeten we nog spreken over de periode van de Koude Oorlog, die een rijke oogst aan boeken opleverde. Maar dat is weer een ander verhaal, waarop we weldra nader zullen ingaan.

